

14105.
A. 3173

Kõne

Riigi-alamade kohustest.

1896.

J. Vossmann.

Abjas.

J. Vossmann'i raamatulaupluse tulul,
1897.

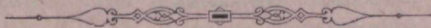
I 4105

Kõne

Riigi-alama kohustest.

1896.

J. Lofsmann.

Uljās,

J. Lofsmann'i raamatukaupluse kulus,

1897.

2002

Ministry of Education

6981

Дозволено цензурою. — Юрьевъ, 23 Юля 1896 года.

ни а т е т а 2 5

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiiviraamatukogu

24868

andis

U. Peeti trükk, Wiljandis.

Armastatud Sugurahwas!

Ma olen lubanud teile „riigi=alama fohustest kõnelda. — Enejele õnneks arwates, sellest tähtsast fohustusest kõnelda võida, tahan täna oma lubamist täita, — mis juures ma soowin, et auustatud kuuljad minu kõnet tähelepanteks ja seda ära tunda tahaks, et ma elunõude ja tarwituse pärast kõnelen, aga mitte muidu ega moodu pärast.

Auustatud koosolejad! Meil oli hiljuti suur rõõmupäew: Meie Keisri Härra, Keiserlik Majesteet Nikolai II. Aleksandrowitsch ja Tema Kõrge abikaasa, Keiserlik Majesteet Aleksandra Weodorowna, saiwad Weneriigi endises ja praeguses teises päälinnas, Moskwas, kroonitud! Nad saiwad tugewa Weneriigiga kindlammase ühendusesse kokku=laulatud! See on meile suur rõõm!!

Kindel, tugew, korraline ja kristlik riigivalitsus on suur õnn selle riigi kodanikele; on Sumala arm suuremal olul, — ja kindel on Weneriigi walitsus juba aastajajad oluud — on praegu iseäranis. Seejugusest eeskujulisest riigi=

walitsusest õnnistust maitsewate alamate ehk kodanikkude seas on ka meie rahwas, oleme meie, kes meie siin koos oleme. Tuba Dntja Tsaari, Keiser Aleksander I. ajast pääle, kes meie rahwale inimese õiguse tagasi — muretses, kes priiuse — walguse meile paistma pani, — on Weneriigi Keisrid iseäranis heldesti ja rohkesti meie rahwa käekäiku parandawaid seadusi andnud, on meie elu õnnelikumaks muutnud. Kes mõtelda, järele-awata oskab, jaab aru, et: Suur on see armu tööstik ja wäärt selle eest ihu ja werd ohwerdada, wäärt armastust ja südant meie Walitsusele anda.

Pian ma näitused ette kandma? antud seaduste registrit kuulutama? Ma kardan, et mu kõne siis liiga pikaks weniks ja pääasjast, „riigialama kohustest“ kõnelda, wähe aega üle jääks. Ma soowin: Küsi wanematelt inimestelt järele endist elu, teie nooremad; wõrrelge teda praegusega! tuletage enestele meelde uusi seadusi, mis meie hääks igal aastal on wäljaantud! ja — selle juures arwake kah järele, misjugune mõju neil seadustel on; mis nad korda saadawad, kordajaata wõiwad ja mida ära hoiawad; arwake ka numbritega: arwake elu=juhtumised ehk sündmused, mis seadustega fihlatud, raha pääle, arwake nende wäärtust, hinda, — siis tunnete teie Riigivalitsuse töö juurt wäärtust, kallius

ja seda rikkust ära, mis Walitsus meile annab.

Aga waatame nüüd kohuseid! — Mis on kohus?

Sumalik tarkus lõi taewa ja maa; Ta määras algmises omad seadused, millede põhjusel kõik olew on, elab, liigub, muutuneb, saab ning sünnib. Ta lõi ka inimese ja määras temale elu=tingimised . . . Elu=tingimised — miksparast? Et inimene tarwis tunneks, neid tingimisi tundma õppida ja teadma saaks, mis tema edasi=elamiseks tarwis on: et inimene võiks Sumalusesse jääda.

„Sina piad Sumalat üle kõige asjade armastama,“ — et sest Armastawast omale sõna=kuulmist, käsutäitmist, häategemist ja elu tarwitu si õppida. „Sina piad ligimest armastama, kui iseennast,“ — et mitte oma elu eest hoolt=andes ligimese õigustesse ülekohtuselt finni puutada, mis läbi ligimene ka seda tegema sunnitud oleks, nõnda et wastastikune ülekohtu= wõi liia=tegemine tõuseks, mis kogu inimese= feltskonnale kahjuline oleks.

Sumala ning ligimese armastuse seadust on ka riikide ülewel seisamiseks tarwis. Ilma loomisest Moosese ajani oli Sumala, elawa Sumala teenistus, tema kartus ja käsu kuulmine see wõimuline abinõuu, mis Sumala rahwa wõimust, wäärilisemat elu elada, kinnitas. Moo=

sest läbi anti Sumala tahtmine laiemalt teada — 10. käsu läbi — oli ju ka Sumala rahwas tõepoolest rahwaks saanud ja tal tuli Sumala tahtmise järele riigi asutamine käpile wotta: Riigi ülewel hoidmiseks on rahwal tarwis Sumala tahtmist täielisemalt ära täita, tema käsude järele elada.

Praegune maailma kord kannab küll ühelt poolt pagana rahwa laadi, kuna riik riigi ja rahwas rahwa wastu sõjariistus seisab ja „mõõgaga“ naabri riigi taela kallale mindakse; — ometigi on kristlike riikide sifemised seadlemised ja korraldused jumaliste seaduste põhja pääle rajatud ja ikka enam ja enam wõtab meie Lu nastaja ja Dnnistegija õpetus, armastuse seadus, seaduste sifus maad. On ära tuntud, et mitte walidad karistused ja nuhtlused meie, inimese suo, rahule tarwis ei lähe, waid parandus = a f u n = dused, õpetus, mis kõigele rahwale, kõigele inimese suole piab saama. Mitte ära hukkamine ei tee õnjas, waid paranemine ja hääks saamine wiib õnjesele. Mitte ära hukkamine ei anna inimese suo ilmale uusi woorusliisi jõundusi, waid kaswatamine hääle. Seda hääle kaswatamist on kristlikud riigi walitsusedki oma ülesandeks teinud, ja meie kallim Keiser, keda Gesti süda nutuga taga leinab, õnnis majesteet Aleksander II., määras kohtu pidamisele aatelite eeskirja põhjus-

aluseks: kohus olgu õiglane, armuline, rutuline!

Sah, arm olgu riikide majapidamise põhjusmõte, sest arm, kes taewast tuli, on oma welega maailmale seaduse kirjutanud, mis rahwaste õnne-põlwe on põhjendanud, mis armu ja rahu on riigi kodanikele kodudesse elu piimaks annud.

Et igalpool maailmas weel armuõpetuse järele maja ei peeta, on selge tunnistus sellest, et inimese jugu miskit puudust eneses kannab, mis teda takistab, jumalisi õpetusi, käskusi ja seadusi truult ja usinalt täita. Mis puudus see on? See on kohuse tundmise puudus.

Kui ma nüüd jälle küsin: Mis on kohus? siis usun ma, et need, kes mõtlemist on wiitsinud õppida, minu tähendustest jumaliste seadlemiste ja inimese ilma ning meie oma riigi ajaloo kohta, aru saanud on, et Jumala käsu täitmine inimese kohus on. See on tõsi, sest kelle pärast ja oled, selle käsku piad ja kuulma, kelle leiba ja jõöd, selle laulu laulma. — Jumalik Majesteet aga annab inimestele pääle kõige kallima ande, elu, weel walguse, soojuse, elu-õhu ning ülespidamise üsna ilma hinnata. Oh inimene, mõtle sa!

Aga „riigi-alama kohused?“

Riik on Jumala armuand: Ühine Walit-

jus, ühised seadused, ühes meeles töötamine, ühes meeles kohuste-täitmine on: jõudude ühendamise waral suurusele tõusmine. Sumalik käsk: „Walitjege kõikide loomade üle, mis maa pääl liiguvad,“ võib riigi-oluna paremine täidetud saada. Meil on õnn ja auu, juure Weneriigi alamad olla, mille rajad kahest ilmajaost, Aasiast ja Euroopast, läbi ulatawad, mille kliima (õhk) mitmesugune: pakane külm, aga ka paras soe, paiguti palawgi on; milles riigis elu-tarwitused ihu ülewal-pidamiseks rikkalikult saada on —: Kas jee riik ei wõi õitsma minna, kui ühine armastus tema kodanikkude keskel walitseb? Kas ei wõi iga riigi alam ennast tema alamana õnnelik tunda? Kas ei pia igaüks ühel meel ja üksteiste mõistu püüdma jelleks töötada, et arm ja õigus, õnn ja küllus ning Sumalale elamine hoolsaste edendatud saaks? See oleks mõistlik ja annaks terwest auust, elu- ja kohustetundmistest ja inimese suurusest tunnistust.

Paraku ei ole armastuse waimu üleüldjuse hääks kaasa-töötada, mitte küllalt elawalt leida! Wend wihkab wenda, seisus ei taha seisust sallida ning igaüks ei arma enese kohuseks, jeda põhjust pühaks kohuseks pidada, mis määrab: „Igaüks awitagu iseennast ning ärgu ihaldagu teise tuel ega turjal elada!“ Kui igaüks iseeneses küllalt tugew oleks ja omad jõund üle-

üldise hää asja edendamiseks, armastuses ühendaks, — oh kuidas siis isamaa elu usinaste edeneb! Ja, sõber, ja piad tunnistama, et edene mine, paremusle saamine meile igale hää on.

Suur wiga on nurisemine ning teistelt abi-ihaldamine: Mitte nurin, waid töö, mitte teistelt abi-ihaldamine, waid iseenele awitamine olgu meie püüd ja hüüd! Mõni nuriseb iga olemise üle, mille üle tal tuju tõuseb pahandada, — paraku ka walitsuse üle.

Walitsuse üle nuriseda on aga suur eksitus: Walitsus on alati nii, kuidas ta olema piab, sest Walitsus on Sumalast seatud. Sumal nõuab piibli läbi: „Mina ütlen: Pia kuninga juusõna, ja seda wande pärast, mis ja Sumala juures wandunud.“ kog. 8, 2. „Ega hing heitku ülemate alla, kellel kõige ülem meelesald on, sest ülemad ep ole muidu kui Sumalast; aga kes ülemad on, need on Sumalast seatud. Kes nüüd ülemate wastu paneb, see paneb Sumala seadmiste wastu; aga kes wastu panewad, need saadawad iseenele pääle nuhtlust.“ Paul. r. R. r. 13, 1 ja 2. Seepärast heitke kõige inimeste seadmiste alla Issanda pärast, olgu kuninga kui ülema alla; ehk päälifute, kui nende alla, kes temast on läkitatud kurjategijatele küll nuhtluseks, aga häätajatele kiituseks. Auustage kõiki, armastage

wendi, kartke Sumalat, auustage kuningat. 1.
Peetr. r. 13. 14. 17.

Eks ei ole selge nõue? Ja see nõue on
ümberlülkkamata tõde, Sumalik tarkus; õnnis, kes
seda nõuet täidab!

Seepärast vaatame veel terawamine oma
alamliku kohustuse- seaduse raamatusse:

Sumalat üle kõige olemiste karta, armas-
tada ja tema pääle loota — on iga wääriline
isamaa poeg ja riigi-alam kohustatud: Ta piab
niisamuti ka Sumalale truu sõjamees olema,
walmis tema kasude eest töötama ja wõitlema,
nagu Keiser ja walitsus seda oma alamatelt
nõuab. See olgu esimene ja ülem asi iga asja
toimetuse juures ja käigu kui juhtnõör meie
töö- ja tegewuse-, ettewõtmiste- ja kordasaat-
miste labirintist (ehk tubade- linnast) läbi! Seda
kaswatagem enestes kindlaks ja õpetagem oma
järeltulejatele, — kui meie seisma jääda tahame
põrmu pääle; sest: kui Jehowa ei ehita koda,
näewad hoone ehitajad waewa ilma aegu. Ol-
gem targad ja ehitagem oma koda kalju pääle!
Jehowa on see, kes riigid rajab, kuningriigid
hoiab ja ülewel piab, kes ka neid häwitada wõib;
Tema on see, kes wõtta wõib ja anda täib.

Teisets: Hoidkem oma keelt pühadust mõ-
nitamast, teda auustuseta lobisemisega alandamast,
teda kurjaste pruukimast: jeesugune tegu kannab

eneſega nuhtluſt ſeni kaasaſ, kuni ta wägewaſk kaſwab ja oma kaſwatajat karistama hakkab. Kaſwatagem eneſte ſeaſ pühaduſt ja andkem auu ſellele Hallikale, kuſt: ta wälja woolab!

Pühitſegem, pühitſegem endid! Täle ja inetu on patu, ja eſſimiste roojus, häbi on pühitſuſeta elu. Tõuſku meie riigis pühitſuſe walguſ alati ja jõudſaſte suuremaſ — ſiis tõuſeb ka ta ilu! Iluſ inimene, looduſe kuningaa, iluſ rahwaſ ſee kuninglik perekond —: ſee walitſuſ ſaab kogu riigi iluſaſ ehtima.

Andkem auu, ſellele auu tuleb anda! „Sina piad oma iſa ja ema auuſtama!“ — Mitte ainult: Sa piad auuſtama oma wanemaid, ſina, keſ ja maad tahad pärida, kaua maa pääl elada; ſina, ükſik inimene, ſina, rahwaſ, ſina riigi-alam! Su wanemad on: Riigi-Iſa ja Riigi-Ema, on kubermangu, maakondade, waldade walitſejad, on ſu oma iſa ja ema, on ſee, keſ wanem ſinuſt on tundmiſe- ja teadmiſe pooleſt; ſu wanem on ſu eſirahwaſ, ſelle kännuſt ja oled wõrſunud, on need magama läinud iſikud, need iſamaa tegelaſed, keſ ſulle hääd õpetuſt päranduſeſ on jätnud.

Oh! meie päiwiſ on lihawe iſa ja emagi auuſtamine kahetſemiſe wäärt olekuſ, — miſ piame neilt muude wanemate tõſiſt auuſtamisſt ootama! Kuidaaſ tahame neile ſelgeſ teha, et

tõsine auustamine ei pea mitte üksnes südamega ja suuga sündima, vaid teoga ja tõega?!

Hääde asutuste eest hoolikandmine, nende üleval pidamine on ise juba kasulik tegu, sest hää asutus kannab ka hääd kasu. Iga kaswatusese asutus, mis hääduse edenemiseks töötaw, on jeda tähtsam, sest kõik elaw suureneb kaswamise teel: häädust õpetaw, kaunidust kaswataw kool — on juur wara sellele jeltskonnale, kes koolist kasu saab. Kes seejuga wara omale korjata suudab, võib selle waraga omale maja ehitada, mis ialgi ei wanane, võib omale tingimisi pida, mis temale võimaliseks teewad, kawa maal pääl elada.

Kurwastaw on sellepärast, et mõned isikud, — kui nad ka küll teadwad, misjuga elu kestwust ja kindlust see woorus perekondlises, rahwuslises ja riiklises majapidamises annab, mispärast igakuks isik oma perekonna ja rahwa, liikme ning riigi kodaniku kohust, esiwanemate auustamises, täita võida, enesele suureks õnneks piaks arvata tahtma, — et mõned isikud kõigest sellest hoolimata oma kohustest hoolimataust ja wähest lugupidamist üles tunnistawad ning wooruslifest, häast, jumalakartlifest kaswatusest ei hooli, vaid koguni selle wastu töötawad.

Selle üle wõime meie iseäranis rõõmustada,

et meie noor Walitseja, meie Keiser ja Tsa wabameelne, õiguse armastaja, tark ja armuline Riigi pää on, mis põhjusel juurem arm ka meie, Eesti perekonna, pääle langeb.

Oh, kui ma wõiksin kõik rääkida, mis rääkida oleks: kui ma wõiksin kõik need kohused ette kanda, mis auusal, kristlisel riigikodanikul on, kui ma wõiksin neid igale ühele selgete tähtedega jüdamesse kirjutada ja seda kasu ning õnnistust selgeks teha, mis see kohuse-täitmine tema täitjale annab! Aga kohuse-wäli on suur, wilja sääl pääl palju — õnnis, kes teda rohkesti oma aita koguda jõuab — ta saab kaua wõima sellest ennast elatada maa pääl.

Mu esimene ja wiimne soow on: Olgem truud riigikodanikud oma riigile, isamaale, olgem auusad liikmed oma rahwale! Auustagem ja armastagem oma Keisri Härrat ja Riigi Tsa, Nikolai Aleksandrowitschi ja tema abimehi, keda Jumal meile Walitsejaks ja Ülemaks pannud! Püüdkem nüüd meie, kes meie wabaks rahwaks oleme saanud, ise ka kõigest wäest waimu-wabadusele ja mõistuse walgusele, wagadusele ja woorussele, nii et meie kristliku ja haritud rahwa nime wäärt kandma oleme! Olgem usinad ja walmid kõigele hääle tööle!

Selleks awitagu meid Jumal ja andku pikka iga ja õnnelift, õiglalt ning tarka walitsemise

wõimu meie armsale Riigi Sjale, Keiserlikule
Majesteedile, Nikolai Teisele ning kõigele keiser-
lisele perekonnale! Meie Keisri Härra ja tema
omased elagu!

J. Voßmann,

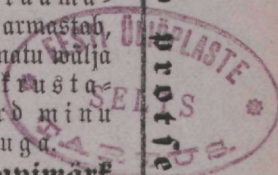
rändaja raamatukaupleja,

soowitab omast kauplusest paremaid, wäljawalituid raamatuid ja nimelt igast seltsist, nagu: jutu-, näite-, mängu-, õpetliski-, teaduse-, palwe-, kooli-, laulu- ja laulukraamatuid. Ka wotan tellimiski lauluraamatute pääle wastu ja lasen just tahtmise järele neid teha, nii et minu toimetusel iseäranis ilujaid ja wastupidawaid **lauluraamatuid** saada wõib. Ka muretšen lastele ja kooli-õpetajatele kooliraamatuid olgu **eesti** ehk ka **wene keeles**, kus juures ma omale tellimiski ülesanda ehk siisjesaata palun, kuipalju ja misjulguseid raamatuid kuhugile tarwitatakse.

Kes meelepäralist ja waimu kohalist raamatut saada tahab, andku mulle teada, mida seltsi raamatuid tema kõige enam lugeda armastab, siis walin ma ise tale kohalise raamatu walja ja ostja ei saa kunagi nutrustatud, waid ostab teine kord minu käest jeda suurema rõõmuga.

Minu raamatul on **wapimärk** minu nimega pääl. Mis minu wapiga märgitud ei ole, nende eest ei wastuta mina mitte.

Õnne, walitud raamatud.

Õaäd, walitud

Pääle selle wõtan ajalehede tel-
limisi ja kuulutusi wastu ja toime-
tan korralikult.

Minu elukohta juha (adrejs) on:

„Абья, до востребованія. Госпо-
дину книгопродавцу Яну Лосманну
въ Палуоя.“

Res rubla eest ostab, saab protsenti.

raamitud.

Kind 8 kop.